

Metsähallituslain uudistamisen päälinjat

Valtioneuvoston linjaukset

Maa- ja metsätalousministeriö on toteuttamassa Metsähallitusta koskevan lainsäädännön uudistusta hallitusohjelman ja valtioneuvoston hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmässä 22.5.2012 yksimielisesti hyväksytyjen periaatteiden mukaisesti. Nykyinen valtion liikelaitoksena toimiva Metsähallitus toimii tällä hetkellä jo kumotun, vanhan liikelaitoslain pohjalta ja laitosta koskeva lainsäädäntö täytyy saattaa ajan tasalle vastaamaan nykyllä lainsäädäntöä ja EU-kilpailuoikeudellisia vaatimuksia.

Ministerityöryhmä (Halke) otti kantaa mm. seuraaviin asioihin:

- Valtion maa- ja vesiomaisuus säilytetään edelleen suorassa valtion omistuksessa, eikä sitä siirretä tytäryhtiöille.
- Metsähallitus jatkaa toimintaansa valtion liikelaitoksena ja se säilytetään yhtenä toiminnallisena kokonaisuutena.
- Metsähallituksen tuleva perusrakenne muodostuu liikelaitoskonsernista, jonka kaikki markkinoilla kilpailutilanteessa toimivat liiketoiminnot ovat yhtiömuodossa. (Tälläkin hetkellä liikelaitoksella on useita tytäryhtiöitä: Fin Forelia Oy, Siemen Forelia Oy, MH-Kivi Oy, jotka ovat kiinteä osa liikelaitoskonsernia).
- Liiketoiminnot maksavat liikelaitokselle markkinahintaisia käyttöoikeusmaksuja käyttämistään luonnonvaroista ja alueista ja tulouttavat liikelaitokselle myös osingot. Käyttöoikeussopimuksissa määritellään tytäryhtiöiden toiminnan reunaehdot luonnonvarasuunnitelmien ja Metsähallitukselle asetettujen yhteiskunnallisten velvoitteiden mukaisina.
- Lakivalmistelun edellyttämä osallistaminen toteutetaan seminaareissa ja kuulemistilaisuuksissa.

Metsähallituslain valmistelua on tehty ministerityöryhmän linjauksen mukaisesti virkavalmisteluna maa- ja metsätalousministeriön, ympäristöministeriön, oikeusministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja valtiovarainministeriön sekä Metsähallituksen asiantuntijoiden kesken.

Lainvalmistelussa on otettu huomioon myös valtioneuvoston talouspoliittisen ministerivaliokunnan 31.1.2012 tekemät Metsähallitusta koskevat omistajapoliittiset linjaukset. Niiden mukaan Metsähallituksen hallinnassa olevan valtion maa- ja vesiomaisuuden hallinta hoidetaan edelleen yhtenä kokonaisuutena valtion kiinteistöstrategian mukaisesti. Lisäksi Metsähallituksen liiketoimintojen kehittämisen tavoitteena on kannattavuuden parantaminen, ja kannattamattomiksi osoittautuneista liiketoiminnoista tai niiden osista luovutaan.

Ministeriöt ovat järjestäneet tähän mennessä vuosina 2011 ja 2012 kaksi laajaa valtakunnallista seminaaria, joihin myös Metsähallituksen henkilöstöjärjestöjen edustajat ovat osallistuneet. Lisäksi Metsähallituksen henkilöstön edustajille on lakivalmistelua esitelty

erillisissä luottamushenkilöiden kokouksissa ja muissa tapaamisissa. Seuraavat lakiluonnoksen esittely- ja kuulemistilaisuudet pidetään 16.1.2014 Rovaniemellä ja tarpeen mukaan vielä 31.1.2014 Helsingissä. Lisäksi kuullaan saamelaiskäräjiä.

Lainvalmistelun tavoitteena on perustaa nykyisen liikelaitos Metsähallituksen toimintatavoilla toimiva erityisliikelaitos, jonka sisällä mahdollistuvat nykyiset hyväksi havaitut toimintatavat, eikä esimerkiksi toimivaan paikalliseen sidosryhmäyhteistyöhön tarvitsisi tehdä muutoksia. Nyt työn alla oleva malli noudattaa Halken linjauksia ja takaa nykyisen toiminnan jatkuvuuden.

Lakiehdotuksen periaatteita:

Lakiluonnoksen mukaan valtion kiinteistöomaisuus säilyy edelleen suorassa valtion omistuksessa ja liikelaitoksen hallinnassa kuten tähänkin asti. Kiinteistöomaisuutta ei siirretä metsätaloutta harjoittavalle yhtiölle.

Luontopalvelut toimii tulosityksikkönä osana laitosta YM:n ja MMM:n suorassa tulosoajauksessa. Luontopalvelut hoitaa luonnonsuojelualueita ja muita sen hallintaan osoitettuja erityisalueita, kuten pääosaa yleisistä vesialueista, niihin liittyviä julkisia palvelutehtäviä ja julkisia hallintotehtäviä. Julkiset hallintotehtävät rahoitetaan valtion budjetin kautta (vastaa nykyistä käytäntöä).

Markkinoilla kilpailutilanteessa toimivat liiketoiminnot yhtiöitetään valtion periaatelinjausten mukaisesti. Markkinoilla toimivien liiketoimintojen, kuten metsätalouden harjoittamisen sekä puunkorjuun, puun myynnin ja toimitusten, tulee toimia yhtiömuodossa riittävän läpinäkyvyyden ja kilpailuneutraliteetin varmistamiseksi. Tätä edellyttää myös EU kilpailulainsäädäntö. Liiketoiminnan siirtäminen tytäryhtiöön varmistaa kilpailuneutraliteetin suhteessa muihin toimijoihin, yhtenäisen verokohtelun ja toiminnan paremman läpinäkyvyyden myös omistajan suuntaan.

Metsätalousyhtiö hoitaisi metsien hoitotyöt, puunkorjuun, puun myynnin ja puutoimitukset sekä paikallisen yhteistyön alueilla (sidosryhmät, kansalaiset) kuten nykyisinkin.

Metsätalousyhtiön toiminnasta säädettäisiin metsähallituslaissa, ja se olisi sataprosenttisesti erityisliikelaitoksen omistuksessa oleva tytäryhtiö, eli kiinteä osa liikelaitoskonsernia. Itse yhtiö perustetaan omalla lailla, joka varmistaa toiminnan jatkuvuuden.

Perustettavalle metsätalousyhtiölle annetaan metsähallituslaissa yksinoikeus metsätalousliiketoiminnan harjoittamiseen valtion liiketoimintaan tarkoitettulla maalla ja samalla säädetään sille velvollisuus toteuttaa toiminnassaan kaikkia Metsähallitukselle säädettäviä yhteiskunnallisia velvoitteita. Metsätalousyhtiö ei harjoita liiketoimintaa yksityismetsissä. Tämä kokonaisuus vastaisi siis nykyistä toimintamallia ja käytäntöä. Liikelaitoskonserni vastaisi yhteiskunnallisten velvoitteiden toteutuksesta myös tytäryhtiöissä.

Tytäryhtiöiden toiminnan reunaehdot asetettaisiin Metsähallitukselle asetettujen yhteiskunnallisten velvoitteiden ja liikelaitoksen hyväksymien luonnonvarasuunnitelmien ja käyttöoikeussopimusten mukaisina.

Taloudellisesti tärkeimmät yhteiskunnalliset velvoitteet liittyvät biologisen monimuotoisuuden suojeluun ja matkailun kannalta tärkeän virkistyskäytön huomioon ottamiseen. Nämä kaksi velvoitetta vastaavat suurimmasta osasta (84 % vuonna 2012) Metsähallituksen kokonaissummaltaan noin 50 milj. euron panoksella toteuttamista yhteiskunnallisista velvoitteista. Pohjois-Suomessa ovat lisäksi tärkeitä saamelaiden kulttuurin harjoittamisen edellytysten turvaaminen ja poronhoidon velvoitteiden täyttäminen. Nämä velvoitteet ovat edelleen tarpeellisia, ja uusi Metsähallitus-liikelaitos tytäryhtiöineen tulee jatkamaan toimintaa näissä asioissa nykyiseen tapaan.

Lakimuutoksen seurauksena Metsähallituksen nykyinen metsätalouden henkilöstö siirtyy uuden osakeyhtiön palvelukseen vanhoina työntekijöinä.

Maa- ja metsätalousministeriö on edellyttänyt tulosohjauksessaan Metsähallitukselta tasaista toimintaa suhdanteista riippumatta, eikä tätä toimintatapaa olla muuttamassa.

Metsähallituksen hakkuut ja sitä kautta myös metsänhoitotyöt ovat olleet muita toimijoita tasaisempia yli kausi- ja suhdannevaihteluiden. Valtion tuloutusvaade on myös määritetty tasaiseksi ja sen saavuttamiseksi Metsähallituksen hakkuut ja metsänhoitotyöt vaihtelevat merkittävästi vähemmän kuin yksityismetsissä. Näihin Metsähallituksen toiminnan erityispiirteisiin ei ole tulossa muutoksia.

Metsähallituksen tasaiset hakkuut takaavat tasaisen työllisyyden liikelaitoksen työntekijöille ja lähes kaikista hakkuista ja kuljetuksista vastaaville urakoitsijoille myös jatkossa. Pohjois- ja Itä-Suomessa tasaisella puun tarjonnalla on suuri merkitys myös alueen metsäteollisuuden puuhuollossa. Tästäkin periaatteesta pidetään kiinni.

Metsähallitus-konsernin toimintayksiköt (kuten Metsätalous Oy, Luontopalvelut, nyk. Laatumaa) vastaisivat nykyiseen tapaan käyttöönsä osoitettujen alueiden hallinnasta, maanvuokra- ja käyttöoikeussopimuksista ja käyttäisivät niihin liittyen omistajan puhevaltaa. Käytännön omistajapuhevallan käyttö alueilla (naapurien kuuleminen, tieasiat, käyttöoikeudet ym.) hoidettaisiin siten edelleen mahdollisimman rationaalisella tavalla Metsähallituksen oman johtamisjärjestelmän ja delegoimalla päätösvaltaa alueilla toimiville henkilöille nykyisellä tavalla. Tältä osin siis käytäntöjä ei muuteta, ja sidosryhmien ja kansalaisten kanssa tapahtuva yhteistoiminta jatkuisi entisellään. Vain merkitykseltään suuremmat omistajapuhevaltaa edellyttävät asiat, kuten valtion omistaman maan myynnit tai merkittävät vuokrausta koskevat asiat hoidettaisiin emoliikelaitoksessa kuten nykyisinkin. Luonnonvarojen käytön suunnittelu toteutettaisiin edelleen alueellisesti nykyisellä tavalla.

Kansainväliset esimerkit muiden maiden ratkaisuista ovat hyvin moninaisia riippuen siitä millä tavalla valtion metsiä hyödynnetään. Esimerkkejä löytyy niin liikelaitosmallista (Viro), osakeyhtiömallista (Ruotsi, Itävalta ym.) ja virastoluonteisista organisaatioista (UK, Ruotsi, Puola ym.) mitä erilaisimpiin sekamuotoihin. Suomessa toteutettava malli perustuu täällä toimiviksi todettuihin ratkaisuihin, ja EU:n edellyttämiin toimintaa selkeyttäviin ratkaisuihin. Suomen valtion metsien hoito poikkeaa monesta muusta maasta siinä, että täällä Metsähallitus toimii aktiivisena puutoimittajana markkinoilla, ja se toimittaa puuta tehtaille ja sahoille asti ja markkinaosuus on joillakin alueilla suuri.

Koko lainvalmistelun ajan on ollut tavoitteena uudistaa lainsäädäntö niin, että nykyinen varsin hyvin toimiva Metsähallitus voi toimia jatkossakin yhtenä liikelaitoskokonaisuutena ja että toimivat nykyiset toimintatavat voisivat jatkua. Kilpailulainsäädäntö ja myös toiminnan

läpinäkyvyys edellyttävät, että markkinoilla kilpailutilanteessa olevat toiminnot kuten metsien hoito, puunhankinta ja puun myynti toimivat jatkossa yhtiömuodossa. Tämä ei kuitenkaan muuta käytännön toimintaa alueilla.

*Lisätietoja: ylijohtaja Juha Ojala, ylijohtaja; puh: 050 413 5515
 hallitusneuvos Vilppu Talvitie; puh: 040 1395 290*